

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

תולדות

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק טו
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה
שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לזכות

החייל ב"צבאות השם" אלחנן דובער שמעון שי'
ליום הולדתו הי"ב לאויוש"ט, ביום ג' כסלו ה'תש"פ
ולזכות אחותו

החיילת ב"צבאות השם" חנה תחי'

*

נדפס ע"י הוריהם

הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת גני' שיחיו מאראזאוו

* * *

לזכות

החייל ב"צבאות השם" שלום שמואל שי' דרואין
ליום הולדתו הראשון לאויוש"ט, ביום ח' כסלו ה'תש"פ

*

נדפס ע"י

הוריו

הרה"ת ר' לוי פינחס וזוגתו מרת חי' מושקא שיחיו דרואין

זקניו

הרה"ת ר' מיכאל אהרן וזוגתו מרת אילנה אסתר ריבה שיחיו דרואין

הרה"ת ר' מרדכי גרשון וזוגתו מרת חנה שיחיו חיימסון

היי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved Ones
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

מציאותו דמלך המשיח.

ועי"ז ולאח"ז באה התגלותו לעין כל ע"י פעולותיו כו'. . .

(משיחות ליל ה' פ' תולדות, אדר"ז כסלו, וש"פ תולדות, ב' כסלו תשנ"ב)

א. הקשיים על המדרש "זה עשו" והסבר הכללי לכך

על, "ואלה תולדות יצחק" נאמר במדרש, ש"ו(ואלה) מוסיף על הראשונים. על מה שכתוב למעלה הימנו בני ישמעאל, ומי היה? זה עשו ובניו שהיה בנו של יצחק" – ב, ואלה תולדות יצחק" הכוונה היא לעשו שהיה רשע כ"בני ישמעאל", ולכן כתוב, "תולדת יצחק חסר, להוציא יעקב מכלל הרשעים".

יש להבין: לפי המדרש מוסב, ואלה תולדות... לעשו, ואם כך יוצא, שהעיקר בפסוק, לפי המדרש, איננו יעקב אלא עשו. אם כך, תמוה:

א) היכן מוצאים שבפרשה מודגש יותר עשו מאשר יעקב?²

ב) ועיקר: כיצד ייתכן לומר ש, ואלה תולדות יצחק" – "זה עשו", ולא יעקב?³

ההסבר לכך, באופן כללי, הוא:

תוכנה של פרשת תולדות הוא עניני יצחק⁴ ועבודתו: תולדותיו, הליכתו לגרר, הפירת הבארות, ברכות יצחק. כיוון שהחידוש שבעבודת יצחק, לעומת עבודת אברהם שבפרשות הקודמות, התבטא בכך שיחסו הרוחני אל עשו היה שונה מיחסו של אברהם לישמעאל (כפי שיוסבר להלן), לכן פותחת הפרשה ב, ואלה תולדות יצחק" – "זה עשו". כלומר, שם הפרשה ותוכנה, "תולדות", המכוון גם ל, "תולדות" במשמעות של עבודת

יצחק, מעשיו וכדומה⁵, ניכרים בענין, ואלה תולדות" – "זה עשו"⁶.

ב. שני ההפכים שבהבדל בין הקשר של ישמעאל לאברהם ושל עשו ליצחק

בהבדל שבין הקשר של ישמעאל לאברהם ובין הקשר של עשו ליצחק קיימים שני הפכים:

מצד אחד, היה ישמעאל קרוב יותר ברוחניות לאברהם, מאשר עשו ליצחק, שהרי ישמעאל חזר בתשובה, "בהיי אביו"⁷, ונראה שהיה זה בגלל השפעת אברהם עליו, ואילו על עשו אין מוצאים שחזר בתשובה. להיפך, לפי פירוש חז"ל⁸, המוזכר בפירוש רש"י בפרשתנו⁹, הוא עיכב לאחר מותו את קבורת יעקב במערת המכפלה.

מצד שני, אברהם¹⁰ יצא (ו"נפרד"¹¹) ממנו ישמעאל, וישמעאל לא הוגדר כ"ישראל"¹²,

(5) כפי' הספורנו עה"פ (משא"כ פרש"י – נת' בארוכה בלקו"ש ח"ה ע' 112 ואילך. ע' 354 ואילך (וראה שם ע' 360 התיווך בין ב' הפירושים)). וראה רש"י ר"פ נח: שעיקר תולדותיהם כו'.

(6) לכאורה ה' אפשר לבאר ע"פ הידוע (תו"א פרשתנו יו, ג. תו"ח שם ה, א ואילך) ובב"מ (שעבודת יצחק – מלשון צחוק עשה לי אלקים – היא ביטול היש לאין, אתכפיא סט"א, ולכן, "תולדות (ועבודת) יצחק" מתבטא בנבירור ד) עשו (וראה בארוכה לקו"ש ח"כ ס"ע 341 ואילך). אבל ביאר זה אינו מספיק. כי מטעם זה לא ה' מתייחס עשו ליצחק בתור בן – תולדות – כי אדרבה, העילוי שבקדושה הנעשה ע"י הסט"א הוא ע"י שבידת הסט"א. וכמרו"ל (ראה פסחים מב, ב. וש"נ. רש"י פרשתנו כה, כג) שמילוי ירושלים הוא ע"י חזרונת של צור.

(7) ב"ב טו, ב. ב"ר פנ"ט, ז. פרש"י לך טו, טו.

(8) סוטה יג, א. ועוד.

(9) כו, מה. וראה פרש"י וחי מט, כא.

(10) פסחים נו, א. ויקר' פל"ז, ה. ספרי דברים ו, ד. האינינו לב, ט. ברכה לג, ב.

(11) לקו"ת ואתחנן ה, א. שה"ש ט, ד.

(12) וכמ"ש (וירא כא, יב). ב"יצחק יקרא לך זרע", שישמעאל לא הו' זרע אברהם (ראה תיב"ע שם. רמב"ן ריש פרשתנו. הנסמן בהערה הבאה. ועוד) – משא"כ עשו שנכלל ביצחק, כדמוכה ממרו"ל (גדרים לא, א) על פסוק

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

על העצם (חיות) דמשיח, כלומר, התגלות מציאותו (מציאות שקיימת גם לפנ"ז למלכות) בתור מלך המשיח, ולאחרי התגלות מציאותו (אז"ר שבאין ערוך מאורו של משיח), מתחילה ההתגלות לעיני כל ע"י פעולותיו (אור של משיח).

ועפ"ז מובן שעיקר החידוש דביאת המשיח הוא בהתגלות מציאותו (מציאתי דוד עבדי⁷), כי, כל פרטי הענינים שלאח"ז (התגלותו לעין כל ע"י פעולותיו לגאול את ישראל, וכל הענינים דימות המשיח), באים כתוצאה והסתעפות מהתגלות מציאותו, וכלולים בה.

. . . ובנוגע לפועל – "המעשה הוא העיקר"⁸. . . צריך כאו"א מישראל להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהדגשת הענין ד"כל ימי חיך להביא לימות המשיח", ע"י שכל מציאותו, תיכף כשניערור משנתו, חדורה בהחיות דמשיח (שזוהי עצם מציאותו של כאו"א מישראל, משיח שבו) שמביאה לימות המשיח.

. . . ויה"ר והוא העיקר – שבתחלת חודש כסלו, חודש הגאולה, תבוא בפועל ובגילוי הגאולה האמיתית והשלמה, התחלת הגאולה ושלמותה, ע"י משיח צדקנו – "יעמוד מלך מבית דוד כו", עד ש"יתקן את העולם לעבוד את ה' ביחד, שנאמר⁹ אז אהפוך אל עמים גו' לעבדו שכם אחד"⁵.

וכמרומו גם בסיום וחותרם ההפטר דשבוע שעבר . . . ההפטר דשבוע שעבר מסתיימת בהכרזה "יחי אזוני המלך דוד לעולם"¹⁰ – נצחיות מלכות דוד שנמשכה במלכות שלמה, ששלמותה ע"י המלך המשיח שהוא "מבית דוד ומזרע שלמה"¹¹ – שתוכנה של הכרזה זו הוא התגלות

(6) "מאותן הבאים מבני דוד ועדיין ה' להם ממשלה גם בגלות . . . כגון רבינו הקדוש" (חדא"ג מהרש"א לסנהדרין צח, ב).

(7) תהלים פט, כא.

(8) אבות פ"א מ"ז.

(9) צפני' ג, ט.

(10) מ"א א, לא.

(11) סהמ"צ להרמב"ם מל"ת שסב. פיה"מ סנהדרין ר"פ חלק יסוד הי"ב. אגרת תימן.

ולכן הוא לא היה יורשו של אברהם, גם לאחר שחזר בתשובה, ככתוב¹³, "לא יירש בן האמה הזאת עם... יצחק". לעומת זאת עשו, למרות שגם הוא, "יצא" ו"נפרד" מיצחק ("יצחק יצא ממנו עשו"¹⁰), בכל זאת הוא נשאר בגדר "ישראל (מומר)"¹⁴, והיה יורש, כפי שנאמר¹⁵ "ירשה לעשו נתתי".

בפשטות ניתן היה להסביר את הסיבה לכך¹⁶:

ישמעאל לא היה יורש (ו"ישראל"), מפני שהוא היה "בן האמה". לכן, כמודגש בפסוק, "לא יירש בן האמה הזאת עם בני (של שרה)". אך לא כן עשו, שהיה בנה של רבקה.

אך מכך¹⁷ שחלק מבני יעקב היו "בני שפחות"¹⁸, ולמרות זאת נאמר על יעקב ש"ממתו שלימה"¹⁹, שלא כאברהם וכיצחק שיצאו מהם ישמעאל ועשו, מובן, שלפני מתן תורה יכול היה גם "בן האמה" להיות יורש (ולחיסווג כ"ישראל")²⁰.

הג"ל, ולא כל יצחק, הרי שהוא נכלל ביצחק*. ועיין רמב"ן עה"פ (דברים ב, ד) "אזיכנס בני עשו". וידועה השקו"ט ע"ד אמירת, "ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור" (שו"ע א"ח סתקצ"א ס"ז (ובשו"ע אה"ז – שם ס"ב) ונ"כ, עיי"ש בארוכה). וראה הנסמן לקמן הערה 15 ובשו"ע ג שם. ובבית האוצר (כלל א' אות ג' ו"ח) שקו"ט אם ישמעאל דינו כיש"א מומר כמו עשו או לא, עיי"ש.

(13) וירא כ"א. י. וראה טור האריך ופענח רוא ח"ש כה, ה. רא"ם וגו"א שם כד, י. ועוד.

(14) קידושין יח, ריש ע"א. וראה לעיל הערה 12.

(15) דברים ב, ה וברש"י שם*. קידושין שם.

(16) ראה גם לקו"ש ח"י ע' 85 הערה 41.

(17) וגם: מזה גופא שצ"ל ונאמר לו "לא יירש גו' עם בני עם יצחק" מוכח, שבכלל גם הוא יורש. שלכן, ולבני

ההלגשים (כולל ישמעאל*) גו' נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו בעודו חי ("ח"ש כה, ו) – כדי שלא יהי להם חלק בירושה. וראה כלי יקר ח"ש שם.

(18) שהרי נקראו שפחות גם לאחר נישואיהן, וגם לאחר שילדו בן שני ליעקב (ויצא ל, ז. שם, יב). ועד שהכתוב מדגיש כמה פעמים שלא היו דומות לנשי יעקב (וישלח לבר, כג. לג, א ואילך).

(19) ויקר' שם. ועד"ז במקומות שנשמנו לעיל הערה 10.

(20) ראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ה ס"ע 234 ואילך.

(* ולהעיר מבר"פ פ"ב, יג. פרש"י וישלח לו, ז.

(* אצל ברא"ש ומרדכי קידושין שם (וראה בארוכה שו"ת מור"ם ב"ר ברוך (פראג) שתתקב"ח: דעשו לא ירש מאביו אלא לבניו כו'. וראה מהר"ש והמקנה שם.

(* כדמוכח בסנה' (צ"א, א): באו בני ישמעאל .. ובני הפלגשים גו' נתן אברהם כו'. וראה רש"י שם ד"ה אגטין.

חזרת איפוא הקושיה למקומה: מהו ההבדל בין ישמעאל לבין עשו, אשר בגללו נחשב עשו ל"ישראל", ולא ישמעאל, למרות שדוקא הוא (ולא עשו) חזר בתשובה? דבר זה מוכיח, שהקשר בין עשו ליצחק הוא עמוק יותר מן הקשר בין ישמעאל לאברהם, קשר שאיננו תלוי בחזרה בתשובה.

ג. הקושי על דברי חז"ל אודות קבורת "רישיה דעשו"

על הקשר המיוחד של עשו ליצחק נרמז גם במאמר חז"ל²¹, שקבורת "רישיה דעשו" (=ראש עשו) היתה, "בגו עיטפיה דיצחק" (=בתוך חיקו של יצחק).

דבר זה הוא, לכאורה, תמוה ביותר: לפי ההלכה²², אין קוברין רשע אצל צדיק, עד אשר, כמסופר בספרי נביאים²³, שכשורקו לקברו של אלישע גוף של נביא שקר²⁴, עשה הקב"ה נס מיוחד של תחיית המתים²⁵, ונביא השקר קם לתחיה כדי למנוע את קבורתו ליד אלישע. כיצד ייתכן, לפיכך, ש"רישיה דעשו" ייקבר, "בגו עיטפיה דיצחק", במיוחד כאשר חז"ל²⁶ בעצמם מדגישים, שזהו "רישי' דעשו רשיעא"?

ההסבר לכך הוא²⁷: רשעותו של עשו היא מצד גופו, אך מצד "רישיה", כאשר, "רישיה" מנותק מן הגוף (מפורד²⁸ מן המציאות הנמוכה) אין הוא רשע²⁹. להיפך, יש לו קשר ליצחק, ולכן נשאר, "רישיה"³⁰, "בגו עיטפיה דיצחק".

(21) תיב"ע ויחי ג, יג (ובסדור כב, א) ותו"ח לך (פט, ד) מביאו בשם הזהר]. ולהעיר מסוטה יג, א: עיני' ..אכרעא דיעקב. ובפיר"א ספ"ט: לתוך מערת המכפלה.

(22) סנהדרין מז, א. או שורש'ע יו"ד ס' שסב ס"ה.

(23) מ"ב יג, כא. סנהדרין שם.

(24) רש"י סנהדרין שם.

(25) שלא נמסר ביד שליח (תענית ב, סע"א).

(26) תיב"ע שם. ובאותה שעה גופא בא לערער על קבורתו של יעקב במערת המכפלה (כנ"ל בפנים).

(27) עייג"כ תו"א פרשתנו כ, סע"ב ואילך.

(28) ראה תו"א (שם, ג): מצד בחינת המקיף כו'.

(29) להעיר מפרד"א שם*: יצחק אהו בראשו של עשו והי' מתפלל כו' יוחן רשע כו'.

(30) להעיר ד(גם), "גופי' קברו .. בחקל כפילתא"

(תיב"ע שם). אבל בפרד"א שם: גויתו שלחו להר שעי'.

(* בהוצאה עם פ' הרד"ל חסר מתיבות אלו עד סיום הפרק.

הוספה

בשורת הגאולה

מ.מ.

הנקודה העיקרית שבחיי כאו"א מישראל וכללות ישראל במשך כל הדורות: "כל ימי חייתך להביא לימות המשיח"¹, ובהדגשה יתירה בדורנו זה ובתקופתנו זו, כמדובר כמ"פ בתקופה האחרונה (שכבר נשלמו כל הענינים וצריכים רק לקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש).

. . . "כל ימי חייתך" – פירושו בכל רגע ורגע שהאדם חי, הן ביום והן בלילה, הן ער והן ישר, שגם אז הוא חי ע"י נשימת האויר ("כל הנשמה תהלל ייה", "על כל נשימה ונשימה שאדם נושם כו"²) שמוכרח להיות בכל רגע ורגע (משא"כ אכילה ושתיה). ו"כל ימי חייתך להביא לימות המשיח" – פירושו שהחיות שלו (בכל רגע ורגע) הוא בהבאת ימות המשיח, כלומר, לא רק בשעה שחושב ומדבר ועושה פעולות להבאת המשיח, אלא עצם חיותו ("חייתך") הוא להביא לימות המשיח.

. . . ובפרטיות יותר:

הענין ד"כל ימי חייתך להביא לימות המשיח" מתבטא בכך שתיכף כשנייעור עצם הנשמה (שמתגלה עצם מציאותו ורק העצם) מרגיש בנשימת האויר ענינו של משיח – אויר של משיח, ובלשון חז"ל³ "רוחו של מלך המשיח".

ויש לומר, ש"אויר (רוח) של משיח" הוא למעלה גם מ"אורו" של משיח, כי, אור של משיח מורה על ההתגלות דמשיח ע"י פעולותיו (כמו "ילחם מלחמות ה'" עד ש"נצח"⁵, וכיו"ב), משא"כ אויר של משיח מורה

בדומה למוסבר³¹ על השטן, שמצד שורשו למעלה, שטן ופנינה לשם שמים נתכוונו³², אך כאשר הוא יורד למטה הוא הופך לרע גמור, עד ש,נתן עיניו במקדש ראשון... שני והחריבו³³ – בדיוק להיפך מכוונה לשם שמים.

וכך אצל עשו: מצד "הולדתו" מיצחק, כלומר, מצד "ראשו" ו"שורשו" הרי הוא טוב, אך כאשר ה"ראש" וה"שורש" יורדים ומתקשרים לגופו של עשו, שהוא רע גמור, אין ניצוץ הקדושה יכול להאיר, כדוגמת הנאמר³⁴, "נר רשעים ידעך".

ה. דוגמא לכך בהלכה: שני הסברים לשליחות

ניתן למצוא, בדרך האפשר, דוגמא בהלכה להבדל בין הקשר של ישמעאל לאברהם ובין הקשר של עשו ליצחק, בשני האופנים להגדרת השליחות³⁸:

הגדרה אחת היא, שהשליח הוא מציאות בפני עצמו, אך לפי דין התורה נקבע, שעל ידי מינוי השליח משתייכים מעשיו אל המשלח. דרך אחרת להסבר בענין זה היא, שמציאות השליח נעשית ממש כמו המשלח, וכתוצאה מכך מעשיו הם מעשי המשלח.

ו. אברהם – ממעלה למטה, יצחק – ממטה למעלה

ההבדל הנ"ל בין "תולדות" אברהם (ישמעאל) ויצחק (עשו) הוא בהתאם להבדל שבין דרכי עבודתם, כדלהלן.

אחד מן ההבדלים שבין עבודת אברהם לעבודת יצחק הוא³⁹ שעבודת אברהם היא "מלמעלה למטה" – מגלה ומוריד אלקות למטה, ועבודת יצחק היא "ממטה למעלה" – זיכוך העולם ו"העלאתו" למעלה.

הבדל זה ניכר בפשטות בעבודתם: אברהם אבינו עסק בהבאה לידי הכרה וידיעה באלקות

ד. יתרונו של עשו על ישמעאל

וזהו יתרונו של עשו על פני ישמעאל:

גם אצל ישמעאל וגם אצל עשו נשאר, כוח האב³⁵, בהיותם, "תולדות" של אברהם ויצחק, למרות שהם יצאו ונפרדו מהם, כדלעיל. ובמיוחד כיוון שצדיקים, דומין לבוראן³⁶, ויש קדושה נצחית במעשה ידיהם, ועל-אחת כמה זוכמה בתולדותיהם.

כלומר, אצלם מתבטאת קדושתם של אברהם ויצחק³⁷, אך כפי שהיא פועלת ומשפיעה מחוץ לתחום הקדושה (כ"מקום" שאליו "יצא ממנו").

ההבדל ביניהם הוא באופן שבו מתבטאת אצלם השפעת האבות:

אצל ישמעאל היה זה באופן שהביאו לחזרה

31 סה"מ אתהלקי לאוניא ע' קנה. לקו"ת חוקת סב, א. (32 ב"ב טז, א.

33 סוכה נב, סע"א.

34 משלי כד, כ.

35 ראה חז"ב פו, א (לענין ישמעאל): ברי' דאברהם הוה ברי' דקדישא הוה. ובתו"ח פרשתנו (ג, ד): ישמעאל ה' בנו יוצא חלציו ממש .. ודאי שרש ישמעאל משרש אור פנימ' דחסד דאברהם .. שגם שיצא למטה .. ודאי שגם בחי' פסולת .. דישמעאל יש לה שרש .. באור החסד האלקי דאברהם כו', עיי"ש באורך.

36 במדב"ר פ"י, ה. ועוד.

37 ראה בארוכה תו"ח שם (לענין ישמעאל). ולהעיר מלקו"ת ואתחנן ה, א.

1) ברכות יב, סע"ב – במשנה.

2) תהלים בסופו. ב"ר פי"ד, ט. דב"ר פ"ב, לו.

3) ב"ר פ"ב, ד. פ"ח, א.

4) זח"ג לד, ב. נת' בלקוטי לוי"צ לזח"ג ע' ריט ואילך.

5) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

38 ראה בארוכה (והנפק"מ בפועל) לקח טוב (להר"י ענג'ל) כלל א' ובהמצויין שם [וראה גם לקו"ש ח"ט ע' 323 ואילך. ח"י"ב ע' 148. ח"כ ע' 303]. ושם, שבפרטיות, יש ג' אופנים בשליחות, עיי"ש.

39 הבא לקמן – ראה תו"ח ותו"ח ריש פרשתנו. אוה"ת שם (כרך ד'. תתקד, ב ואילך). ד"ה ואלה תולדות תרע"ח (ע' עג ואילך). ד"ה אריב"ל חצרת' (בסה"מ קונט' ח"ב) פ"ו ואילך. לקו"ש ח"א [המתורגם] ע' 24 ואילך. ח"ה [המתורגם] ע' 73 ואילך. ועוד.

בהשפעה ממעלה למטה מאיר האור האלקי ב"מטה" במקומו, בשפלותו⁴⁴, כשם שאברהם החדיר הכרה בגדולת ה' אצל הערביים בדרגה שלהם.

לא כן בהעלאה ממטה למעלה, שבה נוצר הקשר בין ה"מטה" לבין האלקות – ה"מעלה" – באמצעות התנשאות מן השפלות, מקומו של המטה עצמו איננו מואר.

זהו הטעם להבדל בין אברהם ליצחק בסדר עבודתם⁴⁵: אברהם יצא מארץ ישראל והוריד את עצמו למצרים, אל המצרים וההגבלות של חוץ-לארץ – הוא האיר גם בחוץ-לארץ. לעומת זאת, ליצחק היה אסור לצאת מארץ ישראל⁴⁶, מפני שהוא "עולה תמימה"⁴⁷. הוא יכול היה לעסוק ולשהות בחלק של העולם הנמצא בדרגה גבוהה, ארץ ישראל, ולא בשפלות של חוץ-לארץ. לפי עבודתו אין לחוץ-לארץ שום קשר לאור הקדושה.

ח. ההסבר להשפעתו של אברהם על ישמעאל

הבדל זה בין עבודת אברהם לעבודת יצחק הוא הסיבה להבדל בין תולדותיהם – ישמעאל ועשו:

בהתאם לעבודת אברהם, השפעה מלמעלה למטה, יוצא, שגם כאשר "תולדותיו" הם בבחינת "מטה" – "בן האמה", ואף "יצא לתרבות רעה"⁴⁸, גם או מגיעה אליו השפעת אברהם ומחזירה אותו בתשובה⁴⁹.

גם של בריות ירודות ביותר, ואפילו ערביים "שהם משתחווים לאבק רגליהם"⁴⁰, ויצחק עסק בחפירת בארות – סילוק העפר, האדמה, האבנים והעצים המכסים על מים חיים הקיימים בתוך האדמה. עבודה זו בפנימיות היא זיכור הנברא (ה"מטה") מ"ארציותו" וגסותו, עד שתתגלה בו החיות האלקית.

בכל אחת משתי הדרכים שלעיל ("מלמעלה למטה" ו"ממטה למעלה") יש יתרון, שאין באחרת:

על-ידי הורדה ממעלה למטה מושפע ומואר ה"מטה" מן ה"מעלה", אך אין ה"מטה" משנה את מהותו. בענינו, לגבי אברהם: הכרותם של הערביים על "א-ל עולם"⁴¹ לא היתה מצדו, מפני מהותם שלהם, אלא "ויקריא" – אברהם גרם להם להכריזו כך. פעולתם מתייחסת, בעצם, לאברהם.

לפיכך, למרות שאברהם הביא לידי כך שהערביים "יכירו גדולתו"⁴², הרי הוא לא גרם להתרוממותו משפלותם. מהותם שלהם נשארה "מטה", ערביים כמקודם.

לעומת זאת גורמת עבודת יצחק, העלאה ממטה למעלה, לכך, שהקשר שבין "מטה" (העולם) לאלקות ("מעלה") נובע מה"מטה" – הוא עצמו משתנה, מתרומם, ומתקשר לאלקות, כשם שבחפירת בארות אין מביאים ושופכים לבור מים חיים ממקום אחר, אלא חופרים ומעלים את המים החיים התבוניים באדמה, בבור עצמו.

ז. היתרון שבעבודת אברהם – גם מקומו של ה"מטה" מושפע על-ידי ה"מעלה"

מצד שני, דוקא משום כך יש יתרון בהורדה מלמעלה למטה על-פני העלאה ממטה למעלה⁴³:

(40) ב"מ פו, ב. פרש"י וירא יח, ד.

(41) וירא כא, לג. סוטה י, סע"א ואילך. וראה לעיל ע' 132 ובהנמסר שם.

(42) לשון התו"א שם, ג.

(43) בהבא לקמן – ראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 76-77.

(44) ראה תו"א ותו"ח (פ"ב. פי"א) שם, שדוקא ע"י אברהם נעשה הדירה בתחתונים.

(45) ראה גם לקו"ש ח"א שם.

(46) ועד"ז נולד מטיפה קדושה דוקא (ב"ר פמ"ז, ב) – ראה לקו"ש ח"א שם.

(47) ב"ר פס"ד, ג. פרש"י פרשתנו כו, ב.

(48) פרש"י וירא כא, יא. שם, יד (מתנחומא שמות א). וראה מדרו"ל (ופרש"י) עה"פ שם, ט.

(49) אבל מ"מ אין זה כלל כמו פעולת אברהם על הערביים כו'. כי אצלם, מכיון שאינם שייכים כלל לאברהם, הרי ההכרה בגדולתו ית' אינה מתייחסת למציאותם הם (כ"א לאברהם); משא"כ ישמעאל ש"ברי" דאברהם היה ברי' דקדישא הוה" – הרי זהו ענינו ומציאות לבטא ענינו של אברהם, שה"מעלה" מאיר את ה"מטה"

לזכות

כ"ק אדונונו מורנו זרבינו

מלך המשיח

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדונונו מורנו זרבינו מלך המשיח

לעולם ועד

(ומשום כך אין בלקיחת „האמה הזאת“ עלי-ידי אברהם לאשה שום סתירה לעבודתו. להיפך, דוקא זוהי עבודתו, ה„מטה“ קיים, והוא מוריד את האור לשם. וכך גם לגבי „תולדותיו“: גם כשהכיר אברהם בכך שישמעאל הוא בבחינת „מטה“⁵⁰, גם אז עבודתו היא להשפיע עליו, והוא אף ביקש⁵¹ „לו ישמעאל יחיה לפניך“.)

אך כיוון שכל זה הוא השפעת אברהם, ו„משמת אברהם נפץ“⁵², הרי ישמעאל לא התעלה⁵³ עלי-ידי כך לדרגת אברהם⁵⁴. במהותו שלו הוא „יצא“ ו„נפרד“ מאברהם, ולכן אין יכול להיות יורש של אברהם, במיוחד⁵⁵ לפי ההסבר שהיורש הוא מציאותו של המוריש.

אך עבודתו של יצחק היא שה„מטה“ עצמו מתעלה, וכך היה גם לגבי „תולדותיו“ אשר מיד „כשנולדו“ ממנו, הם כבר השתייכו לדרגתו של⁵⁴.

(משום כך, אין אצלו מקום ללקיחת

(גם במקום המסוּח), ולכן פועל עליו לשוב*.

(50 ראה תו"א (יב, א): ואעפ"י שהוא יודע מהו ישמעאל*. וראה לך טו, יב וברש"י. מכילתא יתרו כ, ב. ספרי ברכה לג, ב.

(51 לך יז, יח (וברש"י שם: יחי' בראתך). וראה תו"ח פרשתנו ג, סעי'ד. לקו"ש ח"א [המתורגם] ע' 16 ואילך. לקוטי לוי"צ אגרות-יקודש ע' לב.

(52 ב"ר (ופרש"י) ס"פ חיי שרה. – ואף שה' צדיק גם לאחר מות אברהם (כנ"ל הערה 49 בשו"ג) – הרי זה גופא הוא מצד קדושת אברהם שבו (להיות בנו). וראה לקו"ש [המתורגם] תו"ז ע' 164.

(53 להעיר מהדעות שישמעאל לא עשה תשובה (ב"ר ספס"ב. ספס"ו. וראה אהבת איתן לע"י ספ"ק דמגילה. ב"ב שם). ואולי אפ"ל שלא לאפשי מחלוקת, ובפרט מחלוקת במציאות) שהכוונה בזה שמצ"ע נשאר רשע. ודחק.

(54 ראה מדבר קדמות (להחיד"א) ע' גרים: (גרים) מאדום באים אך לא מישמעאל, ע"ש. כלי יקר פרשתנו כה, כג. מאמרי אדה"ת תקס"ב (ח"ב) ע' תקנ. וראה לקמן בפנים סעיף ט'.

(55 שו"ת צפע"נ דווינסק ח"א סי' קית. ווארשא ח"א סק"ח. ועוד.

(* ולכן נשאר בע"ת וצדיק גם לאחר מות אברהם. נדחותו (ב"ב טז, טז. טע"ב. פרש"י ח"ט כב, יז).

(* ולהעיר מאהר"ת ח"ט (קנא. א. תמה. רע"א): שאילו ה' יודע שצא לתרבות רעה כ"כ לא ה' רוצה ככל להחזיקו אלא ה' סבור שירי' גם הוא הגון וחשוב רק כיצחק.

הברכות, כי גם בכך מתבטאת עבודת יצחק בקשר לעשו:

יצחק רצה לברך את עשו, למרות שהכיר במהות עשו, כיוון ש„ציד בפיו“⁶². ב„רישיה דעשו“, מצד שורשו ומקורו, יש ניצוצות נעלים ביותר, כנשמותיהם של אונקלוס הגר, רבי מאיר וכו'⁶³.

וכיוון שעבודת יצחק היא הפירת בארות, כפי שסופר קודם בפרשה – הפירה וגילוי של „מים חיים“ החבויים בעומק האדמה – לפיכך רצה יצחק, באמצעות ברכותיו לעשו, ל„חפור“ בו, ולגלות בו „מים חיים“, ניצוצות הקדושה הכלולים ב„ריש"י דעשו“.

וכפי שעשו נראה ליצחק, הריהו ראוי לכך. אך כיוון ש„יצא ממנו עשו“, אין הוא כלי לקבלת ברכות, ולפיכך ניתנו הברכות ליעקב, אשר דוקא לו⁶⁴ ניתן הכח ל„ברר“ את ניצוצות הקדושה של עשו⁶⁵.

4. ההוראה: קירוב כל יהודי לתורה

ההוראה מכל האמור, באופן פשוט, אלינו, היא:

אם לעשו הרשע, שהיה לפני מתן תורה, ניתן התואר „ישראל“ מפני שהוא בנו של יצחק, בלי להתחשב בהיותו מומר, ואם יצחק השתדל ל„חפור“ בו ולגלות את החבוי בפנימיותו,

הרי על-אחת-כמה-וכמה כך הוא הדבר לגבי יהודים שלאחר מתן תורה. הכוח וההיות שבכל יהודי, ללא התחשבות במעמדו ומצבו, הוא „אנכי הווי“⁶⁶. ובמיוחד, כאשר גם

(62 פרשתנו כה, כח.

(63 תו"א פרשתנו כ, ג.

(64 וי"ל שזהו מפני שיש בו ב' הבחינות דאברהם ויצחק (כנ"ל סעיף ח') – ולכן ביכלתו לפעול בירור בה„מטה“ כמו שהוא במקומו. ולהעיר מלקו"ש ח"י ע' 88 ואילך.

(65 תו"א שם.

וראה אה"ת פרשתנו (כרך ד', תשצט, ב): והווי שפירש"י ואלה תולדות כו' יעקב ועשו האמורים בפרשה דהיינו ע"י יעקב הוא מברר גם את הח' עשו ומעלה ממנו ניצוצי הקדושה. וראה לקו"ש ח"כ (ע' 341).

(66 לקו"ת ר"פ ראה. ובכ"מ. וראה סנה' מד, רע"א: אע"פ כו' ישראל הוא.

בחיצוניותם נעלים מאד⁶⁷ היהודים, שאינם מתנהגים כראוי, מדרגת עשו. בנוסף לכך, הרי בימינו רובם ככולם הם בגדר „תינוק שנשבה“.

לפיכך, בודאי ובודאי צריך להתמסר לקירוב כל ישראל, גם אלה הרחוקים מאד מן היהדות. צריך „לחפור“ ולגלות „מים חיים“ הקיימים אצל כל יהודי.

יא. צריך לקרב את היהודים אל התורה השלמה, ללא פשרות

עם זאת יש לדאוג לכך שאופן הקירוב יהיה כהוראת המשנה „אהב את הבריות ומקרבן לתורה“⁶⁸: יש לקרב ולרום את הבריות אל התורה, ולא, ח"ו, „לקרב“ את התורה אל הבריות. אסור לערוך שום פשרות בתורה ובמצוות, אפילו כאשר חושבים שעלי-ידי כך יקרבו יהודים לתורה ומצוות. התורה „עומדת לעולם ולעלמי עולמים, אין לה לא שינוי ולא גרעון ולא תוספת“⁶⁹, ואי אפשר לעשות בה פשרות.

(דבר זה נרמז ברש"י בתחילת פרשתנו: ואלה תולדות – יעקב ועשו האמורים בפרשה. איזה „עשו“ הוא „תולדות יצחק“? – אותו „עשו“, ה„אמור“ ב„פרשה“, בתורה, אשר אותו מוזכר יעקב לפי ההוראות שנאמרו בתורה).

העצה לזאת היא להביט על כל יהודי, כפי שהוא מצד „רישיה“, ואז אין רואים את השפלות שבמצבו החיצוני, אלא את מצבו הפנימי, העצמותי, אשר מבחינה זו הוא קשור ורוצה⁷⁰ לקיים את כל התורה כולה.

מתוך מבט כזה יעשה האדם ככל יכולתו כדי להעלות ולקרב את היהודי האחר לה' ולתורתו ולמצוותיה, לתורה תמימה.

(משיחות ש"פ תולדות תשכ"ח)

(67 ראה חגיגה בסופה. וש"נ.

(68 אבות פ"א מ"ב.

(69 רמב"ם הל' יסודי התורה רפ"ט.

(70 רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.